

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0524U000119

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 15-04-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Тоїчкін Денис Віталійович

2. Denys Toichkin

Кваліфікація: к. і. н., старший науковий співробітник, 07.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0433-8335

Вид дисертації: доктор наук

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 07.00.06

Назва наукової спеціальності: Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни

Галузь / галузі знань: Не застосовується

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 26-04-2024

Спеціальність за освітою: історик-архівіст

Місце роботи здобувача: Інститут історії України Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05416981

Місцезнаходження: вул. М. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): Д 26.235.01

Повне найменування юридичної особи: Інститут історії України Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05416981

Місцезнаходження: вул. М. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут історії України Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05416981

Місцезнаходження: вул. М. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 03.81.99

Тема дисертації:

1. Холодна зброя козацтва XV–XVIII ст.: номенклатура, етапи розвитку, проблеми атрибуції
2. Cold Weapon of Cossacks in 15–18th cc.: Nomenclature, Development, Problems of Attribution

Реферат:

1. У дисертації розв'язується проблема джерелознавчої реконструкції комплексу холодної зброї козацтва, створення цілісного наукового уявлення про його номенклатуру та генезу протягом XV–XVIII ст. Для цього на основі архівних джерел та опублікованих матеріалів досліджений розвиток окремих типів козацької холодної зброї, встановлено їх значення в козацькій спільноті та військовій справі. Міждисциплінарний характер дослідження потребував залучення та адаптації методичного інструментарію гуманітарних та природничих галузей наукового пізнання. За допомогою низки загальнонаукових та спеціальних історичних методів дослідження впроваджено оригінальну методологію комплексної атрибуції предметів історичного озброєння, яка передбачала послідовне залучення комплексів джерел різних типів. На її основі виконано сучасну детальну атрибуцію раніше відомих та введено до наукового обігу нові зразки козацької холодної зброї. Дисертація базується на широкому колі джерел: речових, зображальних та писемних. Критичний аналіз джерельного комплексу дозволив створити сучасне, науково обґрунтоване уявлення про комплекс козацького озброєння, його номенклатуру та розвиток. Методи та стратегія зброєзнавчого дослідження,

використані в дисертації, дозволили здійснити всебічний аналіз наявного матеріалу, а саме: обґрунтувати поняття «козацька зброя» та встановити критерії її вирізнення, дослідити представницькі зразки козацької холодної зброї в музеях та приватних колекціях, визначити номенклатуру козацького озброєння в її історичній динаміці та відтворити процес розвитку козацького озброєння, розв'язати проблеми персональної приналежності окремих зразків холодної зброї. Вивчення сукупності писемних джерел дозволило зафіксувати поняття «козацького» комплексу холодної зброї у хронологічній динаміці, простежити його розвиток та розширити критерії виділення козацьких зразків з масиву позбавленої належного провенансу історичної зброї, яка зберігається в державних та приватних колекціях. Проведені матеріалознавчі дослідження дозволили зробити висновки як щодо технологічної схеми виконання, загальної якості, рівня оздоблення і коштовності окремих зразків, так і з'ясувати рівень розвитку виробничих технологій та розподілу ремісничої праці студійованого періоду.

2. The dissertation solves the problem of the source-based reconstruction of the complex of cold weapons of the Cossacks, the fundamental understanding of its nomenclature and genesis during the XV-XVIII centuries. A thesis represents a comprehensive study of the development of individual types of Cossack cold weapons based on various archival sources and published materials as well. It establishes their significance in the Cossack community and military affairs. The interdisciplinary nature of the research required the adaptation and utilization of methodological tools from humanities and natural sciences. The theoretical methods determined the special historical-empirical methodology of research and allowed for the construction of its strategy. The original research methodology involved the sequential engagement of source complexes of different types, where the results of processing a specific group of sources enable the study of another, broader group. On its basis, new samples of Cossack cold weapons were introduced into scientific circulation and a new detailed attributions of the already known samples were made. The dissertation is based on a wide range of sources: material, visual, and written. The critical analysis of the source complex allowed for the creation of a contemporary, scientifically substantiated understanding of the complex of Cossack armament, its nomenclature, and development. The methods and strategy of weaponological research used in the dissertation allowed for a comprehensive analysis of the available material. This includes substantiating the concept of "Cossack weapon" and establishing criteria for its differentiation, studying representative samples of Cossack cold weapons in museums and private collections, determining the nomenclature of Cossack armaments in its historical dynamics and reconstruct the process of Cossack armament development, solving the issues of individual attribution of specific cold weapon specimens. The study of the written source complex allowed for the establishment of the concept of the "Cossack" complex of cold weapons in chronological dynamics, tracing its development and expanding the criteria for distinguishing Cossack specimens from the mass of unattributed historical weapons kept in state and private collections. The materials of the research allow to draw conclusions about the technological execution, overall quality, level of ornamentation, and value of individual specimens. It also helps us understand the level of development of production technologies and the distribution of craftsmanship during the studied period.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Тоїчкін Д. В. Клинокова зброя козацької старшини XVI – першої половини XIX ст.: проблеми атрибуції та класифікації: монографія. Київ: Інститут історії України НАН України, 2013. 464 с.

- Тоїчкін Д. В. Клинок зброя: методологічна схема й методи дослідження // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: зб. наук. праць: у 2 т. Т. 1. Київ: Інститут історії України НАНУ, 2007. Число 14. С. 220–240.
- Тоїчкін Д. В. Проблематика походження козацької зброї в українській історіографії // Історіографічні дослідження в Україні. Київ: Інститут історії України НАНУ, 2009. Вип. 20. С. 323–341.
- Тоїчкін Д. В. Класифікація та зміст сим-воліки на клинковій зброї XV–XIX ст. в українських музеях: геральдика, епіграфіка, орнаментика // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: зб. наук. праць. Київ: Інститут історії України НАНУ, 2009. Ч. 17. С. 149–176.
- Тоїчкін Д. В. До питання про походження шабель XVII ст., прикрашених християнською символікою та епіграфікою // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: зб. наук. праць. Київ: Інститут історії України, 2012. Ч. 20: Генеалогія та геральдика. С. 209–231.
- Тоїчкін Д. В., Назаренко В. Р. Конструкція клинкової зброї з булатної сталі. Шабля й кинджал // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: зб. наук. праць. Київ: Інститут історії України, 2013. Ч. 22–23. С. 268–293.
- Тоїчкін Д. В. Зброєзнавство: каталог фахових ресурсів мережі Інтернет // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: зб. наук. праць. Київ: Інститут історії України НАНУ, 2013. Число 21: Електронні інформаційні ресурси. С. 219–236.
- Тоїчкін Д. В. Формування наукових уявлень про козацьку клинкову зброю: від др. пол. XIX ст. до сучасності // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2014. №784: Держава та армія. С. 25–34.
- Тоїчкін Д. В. Геральдичні символи на зброї: проблеми ідентифікації // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: зб. наук. праць. Київ: Інститут історії України, 2014. Число 24: Генеалогія та геральдика. С. 165–169.
- Тоїчкін Д. В. Зброєзнавство: фахові ресурси мережі Інтернет. Частина 2 // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: зб. наук. праць. Київ: Інститут історії України, 2015. Число 25: Електронні інформаційні ресурси. С. 223–238.
- Тоїчкін Д. В., Хорасані М. М. Табер і таберзін: перські бойові сокири в музеях України та Ірану // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики: зб. наук. праць. Київ: Інститут історії України, 2015. Ч. 26–27. С. 199–206.
- Тоїчкін Д. В. II Міжнародна зброєзнавча конференція // Український історичний журнал. 2016. №4. С. 227–230.
- Тоїчкін Д. В. Етапи розвитку зброєзнавчої історіографії Старого світу та короткий огляд розвитку зброєзнавства у Європі до кінця XIX ст. // Військово-науковий вісник. 2021. №35. С. 238–251.
- Toichkin D., Khorasani M. Qames and Kinjals of Persia and the Caucasus in the Modern Period: Problems of Attribution // Marlik: Persian Journal of Iranian Studies (Archaeology). 2014. Vol. 2–3. No. 5–6. P. 3–20.
- Toichkin D., Khorasani M. First International Research Conference on Weaponology in Kyiv, Ukraine: A Ground-breaking Start // Revista de Artes Marciales Asiáticas. 2014. Vol. 9 (1). P. 54–60.
- Toichkin D., Khorasani M. Arms and Armour of Hospitaller Knights vs the Ottoman Turkish Armada // Besieged: Malta 1565: a collection of papers related to the Great Siege: in 2 vol. / ed. M. Camilleri. Valetta: Malta Libraries and Heritage Malta, 2015. Vol. I. P. 213–222.
- Toichkin D., Khorasani M. Arms and Armour of Hospitaller Knights vs the Ottoman Turkish Armada // Besieged: Malta 1565: a collection of papers related to the Great Siege: in 2 vol. / ed. M. Camilleri. Valetta: Malta Libraries and Heritage Malta, 2015. Vol. II. P. 145–154.
- Toichkin D., Khorasani M. The Development of the Karabela Hilt on Swords and Sabers: A Comparative Study // Gladius. 2016. XXXVI. P. 181–197.
- Тоїчкін Д. Мечі з власницькою символікою у колекції Львівського історичного музею // Studia Edytorskie / red. A. Perłakowskiego. – Kraków: Historia Iagellonica, 2017. Т. 3: Edytorstwo źródeł: różne drogi – wspólny cel. S. 143–168.

- Toichkin D. Second International Research Conference on the History of Arms and Armor in Kyiv, Ukraine // *Revista de Artes Marciales Asiáticas*. 2017. 11 (2). P. 116–121.
- Toichkin, D., Toichkina, Y. About the Origin of Swords, Decorated with Special Christian Symbols and Inscriptions // *Relații Interetnice în Transilvania: Militaria Mediaevalia în Europa centrală și de sud-est* / ed. Z. K. Pinter, C. Urduzia. Sibiu: Astra Museum, 2020. P. 93–112.
- Тоичкин Д. Клинковое оружие с городской гербовой маркировкой в коллекции Львовского исторического музея // *Oblicza Wojny* / ed. W. Jarno, J. Kita. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2021. Т.3. Miasto i wojna. P. 63–79.
- Тоїчкін Д. В. Зброєзнавство // *Енциклопедія історії України* / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; НАН України; Ін-т історії України. Київ: Наук. думка, 2005. Т. 3: «Е»–«Й». С. 306–307.
- Тоїчкін Д. В. Зброя // *Енциклопедія історії України* / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.; НАН України; Ін-т історії України. Київ: Наук. думка, 2005. Т. 3: «Е»–«Й». С. 311–314.
- Тоїчкін Д. В. Зразки козацької холодної зброї в музейних збірках: підвалини зброєзнавчого дослідження // *Пам'ятки України: історія та культура: науковий часопис*. 2007. Ч. 2 (155). С. 58–79.
- Тоїчкін Д. В. Зброєзнавство // *Спеціальні історичні дисципліни: довідник*. Київ: Либідь, 2008. С. 265–275.
- Тоїчкін Д. В., Галенко О. І. Козацький шамшир: реальність чи гарна вигадка? (На основі іконографічних і речових джерел в українських музеях) // *Військово-історичний альманах*. 2008. Ч. 2 (17). С. 126–154.
- Тоїчкін Д. В. Нагородні шаблі донських козаків другої половини XVIII ст. у колекції Національного музею історії України // *Військово-історичний альманах*. 2009. Ч. 2 (19). С. 60–68.
- Тоїчкін Д. В. Зброєзнавство // *Енциклопедія сучасної України* / редкол.: Дзюба І. М. та ін.; НАН України; НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАНУ, 2010. Т. 10: «З»–«Зор». С. 429–430.
- Тоїчкін Д. В. Зброя // *Енциклопедія сучасної України* / редкол.: Дзюба І. М. та ін.; НАН України; НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАНУ, 2010. Т. 10: «З»–«Зор». С. 435–437.
- Тоїчкін Д. В. Зброя козацької старши-ни: шабля Йосипа Гладкого // *Військово-історичний альманах*. 2010. Ч. 1 (20). С. 105–117.
- Тоїчкін Д. В. Палаш останнього гетьмана // *Військово-історичний альманах*. 2011. Ч. 1 (22). С. 87–94.
- Тоїчкін Д. В., Хорасані М. М. Перський ніж: кард // *Військово-історичний альманах*. 2012. Ч. 24. С.106–118.
- Тоїчкін Д. В. Середньовічний меч як традиційна ознака військово-рицарського стану на українських землях // *Військово-історичний альманах*. 2013. Ч. 1-2 (25-26). С. 38–46.
- Тоїчкін Д. В. Булави й перначі на теренах України: зброя та символ влади // *Історія давньої зброї. Дослідження 2014: зб. наук. праць* / упоряд. Д. Тоїчкін; Інститут історії України НАН України; Національний військово-історичний музей України. Київ: Інститут історії України НАНУ, 2014. С. 227–241.
- Тоїчкін Д. В. Оснащення українського козацького війська: холодна зброя // *Україна в Центрально-Східній Європі: зб. наук. праць*. К.: Ін-т історії України НАНУ, 2014. Вип. 14. С. 336–361.
- Тоїчкін Д. В. Перша міжнародна конференція з історичного зброєзнавства у Києві: початок нової традиції // *Історія давньої зброї. Дослідження 2014: зб. наук. праць* / упоряд. Д. Тоїчкін; Інститут історії України НАН України; Національний військово-історичний музей України. Київ: Інститут історії України НАНУ, 2014. С. 12–15.
- Тоїчкін Д. Козаки та самураї: рицарські традиції та зброя у цивілізаційному контексті. 2016. URL: <http://zbroeznav.com/?p=6541> (дата звернення: 06.08.2022).
- Toichkin D. Sabers of Hetman Ivan Mazepa: Relic from the State Hermitage Museum (Russia) // *History of Antique Arms. Researches 2016: collection of scientific papers: in 2 vol.* / compiler D. Toichkin; Institute of History of Ukraine NASU. Kyiv: Vudavets' Oleh Filyuk, 2017. Vol. I. P. 172–184.
- Тоїчкін Д. В. Проблеми атрибуції клинкової зброї: знахідки фігур династичних гербів шляхти Волині на клинках шабелів литовського й руського походження XVII–XVIII ст. // *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки воєнної історії краю: мат-ли XXX Всеукр. науково-практ. історико-краєзнав. конф., м. Луцьк, 24–25 бер. 2009 р.* Луцьк, 2009. Вип. 30. С.102–108.

- Тоїчкін Д. В. Шабля Почесної варти Міністерства оборони України: до збереження національних традицій // Військова символіка держави: основні проблеми розвитку на сучасному етапі: мат-ли XXX науково-практ. конф., м. Київ, 27 трав., 2009 р. Київ, 2009. Вип. XX. С. 61–76.
- Тоїчкін Д. В. Атрибуція історичної зброї в Україні: наукові тенденції та основні складові процесу // Барська земля Поділля: європейська спадщина та перспективи сталого розвитку: мат-ли III Міжнар. науково-практ. конф., присвяченої 520-річчю з дня народження Бони Сфорца та 120-річчю виходу у світ праці М. С. Грушевського «Барське староство. Історичні нариси XV–XVIII ст.», м. Бар, 26 вер. 2014 р. Бар, 2014. С. 146–148.
- Тоїчкін Д. В. Шаблі з L-подібною гардою в колекції Національного історико-меморіального заповідника «Поле Берестецької битви» // Національний пантеон – «Козацькі могили»: мат-ли науково-практ. конф., присвяченої 50-річчю Національного історико-меморіального заповідника «Поле Берестецької битви» та 366-річчю Берестецької битви, с. Пляшева, 2017. с. Пляшева, 2017. С.157–161.
- Тоїчкін Д. В. Міжнародний науково-практичний семінар-тренінг «Аналітичні методи дослідження історичної зброї» в Національному музеї історії України // Науковий вісник Національного музею історії України: зб. наук. праць мат-лів щорічн. науково-практ. міжнар. конф. Національного музею історії України у 2017 р. Київ, 2018. Вип. 3. С. 225–226.
- Тоїчкін Д. В. Основні проблеми і завдання сучасних класифікацій історичної холодної зброї // Речі і образи: мат-ли конф. Спеціальні історичні дисципліни в контексті «речового» та «візуального» поворотів європейської гуманітаристики, м. Київ, 4 жов. 2019 р. Київ, 2020. С. 84–94.
- Тоїчкін Д. В. Вимоги до експертів, які проводять державну експертизу за напрямом діяльності «Історична зброя». Доповідь прочитана на всеукраїнському семінарі «Організація експертної діяльності в контексті змін законодавства у сфері вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей», м. Київ, 7 червня, 2018 р. 2018. URL: <http://zbroeznav.com/?p=6517> (дата звернення: 07.07.2022).

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами: 0115U002126, 0117U007397

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Смолій Валерій Андрійович
2. Valeriy Smoliy

Кваліфікація: д. і. н., академік НАН України, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут історії України Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 05416981

Місцезнаходження: вул. М. Грушевського, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мальченко Олег Євгенович
2. Oleh Y. Malchenko

Кваліфікація: д. і. н., с.н.с., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут української археографії та джерелознавства імені М. Грушевського Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 16292950

Місцезнаходження: вул. Трьохсвятительська, буд. 4, Київ, 01001, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Харук Андрій Іванович
2. Andriy I. Haruk

Кваліфікація: д.і.н., професор, 20.02.22

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3459-1657

Додаткова інформація: професор кафедри гуманітарних наук Інституту морально-психологічного забезпечення Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Повне найменування юридичної особи: Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

Код за ЄДРПОУ: 08410370

Місцезнаходження: вул. Героїв Майдану, буд. 32, Львів, 79012, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство оборони України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шеломенцев-Терський Святослав Володимирович

